

słowa Bożego, udzielanie chrztu, asystowanie przy zawieraniu sakramentu małżeństwa, prowadzenie liturgii pogrzebu (oczywiście poza Eucharystią) czy też sprawowanie posługi nadzwyczajnych szafarzy Komunii św.

Lekturę książki *Święcenia niższe, posługi i funkcje wiernych świeckich w liturgii* warto polecić nie tylko osobom naukowo zajmującym się historią i teologią liturgii, lecz wszystkim tym, którzy uczestniczą w liturgii. Wierni świeccy, dzięki lekturze omawianej publikacji, mogą dostrzec, jak wielkie możliwości zaangażowania w liturgię stoją przed nimi, duchowni zaś, którzy niekiedy mogą być przemęczeni swym zaangażowaniem w liturgię, mogą przypomnieć sobie, że nie wszystko muszą (a nawet nie powinni) wykonywać sami, gdyż liturgia ze swej natury jest działaniem całej wspólnoty Kościoła. Zaletą pozycji jest również przystępny język, zrozumiały dla każdego czytelnika. Godną zauważenia cechą publikacji jest fakt, że jej autor jest nie tylko osobą, która opisuje zmiany w liturgii, omawiając źródła teologiczne, lecz bezpośrednim świadkiem zmian, jakie miały miejsce w Kościele po Soborze Watykańskim II.

KS. ANDRZEJ MEGGER

PRAWO LITURGICZNE KOŚCIOŁA ŁACIŃSKIEGO

Ks. Marcin KOŁODZIEJ, *Prawo liturgiczne Kościoła łacińskiego*, Wrocław: KPKiPW PWT 2019, ss.196. ISBN 78-83-63642-74-7.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rt.2019.66.8-12>

Liturgia, jako zbawcza przestrzeń działania Boga, nie jest czynnością prywatną, ale należy do całego Kościoła, który się w niej urzeczywistnia. Jako taka wymaga pewnych norm i zasad regulujących i porządkujących celebrację świętych obrzędów. Tę funkcję spełnia prawo liturgiczne, które nie jest celem samym w sobie, ale odgrywa istotną rolę służebną wobec misterium uobecnianego w liturgii. Normy prawa kościelnego w zakresie liturgii chronią to, co w liturgii pochodzi z Bożego ustanowienia i jest niezmiennie, a z drugiej strony strzegą tych elementów, które w zakresie dopuszczalnych akomodacji czy adaptacji mogłyby zostać zniekształcone, a tym samym przeczyć istocie i naturze liturgii.

Wśród licznych publikacji z zakresu teologii i liturgiki pojawiających się na polskim rynku wydawniczym niewiele z nich podejmuje zagadnienie prawa liturgicznego. Jedy-

Ks. dr ANDRZEJ MEGGER – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Teologii, Instytut Nauk Teologicznych, Sekcja Liturgiki i Homiletyki, Katedra Teologii Liturgii, adiunkt; adres do korespondencji – e-mail: amegger@kul.pl

nym, do tej pory, monograficznym opracowaniem tego tematu jest publikacja ks. prof. dr. hab. Jacka Nowaka¹. Oprócz niej można wymienić pojedyncze artykuły naukowe, które – najczęściej w kontekście prawa kanonicznego i uświęcającego zadania Kościoła – zajmują się wybranymi aspektami prawa liturgicznego². W tym kontekście recenzowana monografia zasługuje na szczególne uznanie. Została wydana jako kolejny tom w serii „Rozpraw naukowych i opracowań Katedry Prawa Kanonicznego i Prawa Wyznaniowego” Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.

Jej autorem jest ks. dr Marcin Kołodziej, prezbiter archidiecezji wrocławskiej, absolwent Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, gdzie w 2012 r. na podstawie rozprawy *Zgromadzenie liturgiczne jako rzeczywistość teologiczno-kanoniczna w ministerialnym posługiwaniu Kościoła*, przygotowanej pod kierunkiem cenionego prawnika i teologa ks. prof. dr. hab. Wiesława Wenza, uzyskał tytuł doktora nauk teologicznych. Autor specjalizuje się zarówno w samym prawie liturgicznym, jak i w jego teologii. Mimo młodego wieku jest już autorem kilku publikacji książkowych i artykułów zarówno naukowych, jak i popularnych.

Recenzowana monografia składa się z przedmowy, wstępu, trzech rozdziałów: I. Pojęcie prawa liturgicznego; II. Źródła prawa liturgicznego; III. Realizacja prawa liturgicznego, zakończenia i bibliografii. Podstawę badań naukowych stanowi wybrana przez autora i zebrana w bibliografii literatura, która obejmuje źródła prawa powszechnego, źródła prawa partykularnego oraz pozostałe źródła i opracowania. Należy podkreślić i docenić wybór wielu tekstów oryginalnych w języku łacińskim (zgodnie z zasadą *traduttore traditore*), a także zagranicznych opracowań. Kryterium wyboru stanowi dla Autora aktualność dokumentów Kościoła, dlatego zabrakło np. *Dyrektorium o Mszach św. z udziałem dzieci*, które wprawdzie zostało wydane w 1973 r., lecz nadal obowiązuje³. Ks. Kołodziej wskazuje również metodologię przeprowadzonych badań i na pierwszym miejscu umieszcza metodę intuicyjną charakterystyczną dla prac koncepcyjnych. Poza tym zastosowano krytykę wewnętrzną źródeł, analizę krytyczną i syntezę, co odpowiada specyfice omawianej monografii.

W pierwszym rozdziale, w odniesieniu do natury liturgii, została przedstawiona najpierw definicja prawa liturgicznego, a następnie – w ujęciu historycznym – kształtowanie się tegoż prawodawstwa. Interesująca jest zwłaszcza ostatnia część, zatytułowana „Relacja między normami kodeksowymi a prawem liturgicznym”, gdzie zostały ukazane różne rodzaje przepisów i ich specyficzne funkcje.

¹ Zob. J. NOWAK, *Prawo w służbie wydarzeń zbawczych. Zarys prawodawstwa liturgicznego*, Poznań: Pallottinum 2004.

² Zob. np. L. ADAMOWICZ, *Wprowadzenie do prawa o sakramentach świętych według Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich*, Lublin: Polihymnia 1999; Ł. KORPOROWICZ, *Prawo liturgiczne Kościoła łacińskiego a Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku. Wybrane zagadnienia*, „Studia Prawno-ekonomiczne” t. 91 (2014), nr 1, s. 23-45; H. STAWNIAK, *Służebna rola przepisów prawno-liturgicznych*, „Seminare” 19 (2003), s. 77-94.

³ Cenną publikacją z zakresu prawa sakramentów jest *Prawo sakramentów. Wybór źródeł Kościoła łacińskiego*, red. E. Szczot, D. Kwiatkowski, W. Lech, Lublin: Wydawnictwo KUL 2017, której autor nie uwzględnił.

Drugi rozdział można nazwać klasycznym, ponieważ omawia źródła prawa liturgicznego, które dzieli na „źródła istnienia prawa liturgicznego” (papież, Stolica Apostolska, biskup) i „źródła poznania prawa liturgicznego” (księgi liturgiczne, dokumenty Kościoła powszechnego o partykularnych), a także na prawo zwyczajowe. Autor w kilku miejscach wprowadza konkretne przykłady sytuacji pastoralnych (np. zwyczajowy czas trwania spowiedzi wielkanocnej w Polsce aż do niedzieli Trójcy Przenajświętszej), które ubogacają publikację i świadczą o szerokiej perspektywie badawczej Autora, która nie ogranicza się jedynie do teoretyzowania.

Ostatni rozdział został poświęcony realizacji prawa liturgicznego, którego adresem zawsze jest uporządkowana i zorganizowana społeczność ochrzczonych tworzących Kościoł. Trafnie zauważono, że ostatecznie wszystkie normy prawne służą jako pomoc w osiągnięciu zbawienia. Autor zatem kolejno omawia najpierw prawo wiernych do przyjęcia konkretnych sakramentów. Potem wskazuje na obowiązki duchownych w zakresie posługi uświęcenia, aż wreszcie zaznacza, że prawo liturgiczne chroni ważności i godziwości sprawowanych sakramentów. Szkoda, że Autor ograniczył się jedynie do prawa liturgicznego w zakresie sakramentów. Liturgia wszak obejmuje również inne formy, takie jak np. sakramentalia czy błogosławieństwa. Te przestrzenie często są bowiem niedoceniane jako działanie Chrystusa przez pośrednictwo Kościoła, a przez to celebrowane w oderwaniu od przepisów prawa.

Podsumowując, należy stwierdzić, że monografia ks. dra Marcina Kołodzieja jest interesującym, cennym, a nawet pionierskim opracowaniem, które może pełnić funkcję wprowadzającą dla tych, którzy interesują się prawem liturgicznym nie tylko w wymiarze naukowym. Świadczy o pasji Autora i miłości do Kościoła, który prowadzi przez liturgię do zbawienia. Publikacja może stanowić pomoc dla teologów, parafialnych zespołów liturgicznych czy ceremoniarzy, a także seminarzystów, którzy będą dbać nie tylko o to, jak sprawować, ale także zastanawiać się, dlaczego przepisy określają coś w taki, a nie inny sposób. Jak zaznaczył sam Autor we wstępie, książka ma charakter bardziej pastoralny i jako taka ma być głosem podkreślającym znaczenie prawa w kontekście celebracyjnym. Niewątpliwie uczestnicząc czy obserwując różne celebracje, aż nazbyt często jesteśmy świadkami wielu nadużyć w zakresie przestrzegania przepisów, co powoduje zbędne nieporozumienia i zamęt. Liturgia nie jest „wytworem” Pawła, Apollosa czy Kefasa, lecz jest liturgią Kościoła, którą sprawuje jeden i niepodzielony Chrystus (por. 1 Kor 1, 12). Dlatego podsumowaniem mogą być wciąż aktualne słowa Jana Pawła II: „Czuję się zatem w obowiązku skierować gorący apel, ażeby podczas sprawowania Ofiary eucharystycznej normy liturgiczne były zachowywane z wielką wiernością. Są one konkretnym wyrazem autentycznej eklezjalności Eucharystii; takie jest ich najgłębsze znaczenie. Liturgia nie jest nigdy prywatną własnością kogokolwiek, ani celebransa, ani wspólnoty, w której jest sprawowana tajemnica [...] Również w naszych czasach posłuszeństwo normom liturgicznym powinno być na nowo odkryte i docenione jako odbicie i świadectwo Kościoła jednego i powszechnego, uobecnionego w każdej celebracji Eucharystii. Kapłan,

który wiernie sprawuje Mszę św. według norm liturgicznych, oraz wspólnota, która się do nich dostosowuje, ukazują w sposób dyskretny, lecz wymowny swą miłość do Kościoła” (*Ecclesia de Eucharistia* nr 52). W realizacji tego celu niewątpliwie istotną pomocą będzie publikacja ks. dra Marcina Kołodzieja.